

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Наставно-научног већа Факултета, одржаној 12. јула 2013. године, изабрани смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима* кандидата Сава Б. Јовића, студента докторских студија Учитељског факултета у Београду.

Комисија у саставу: др Александар Јовановић, ментор, редовни професор на предметима *Увод у проучавање књижевност* и *Књижевност за децу и младе*, Учитељски факултет Универзитета у Београду; др Драгомир Сандо, коментор, доцент на предметима *Катихетика са хришћанском педагогијом* и *Дидактика*, Православни Богословски факултет Универзитета у Београду; др Петар Пијановић, председник комисије, редовни професор на предмету *Књижевност за децу*, Учитељски факултет Универзитета у Београду; др Вељко Банђур, члан комисије, редовни професор на предмету *Дидактика* Учитељски факултет Универзитета у Београду; др Зона Мркаљ, члан комисије, ванредни професор на предмету *Методика наставе књижевности*, Филолошки факултет Универзитета у Београду, има част да Наставно-научном већу поднесе следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Саво Б. Јовић рођен је 28. јануара 1954. године у Милином Селу, општина Лопаре, Босна и Херцеговина, где је завршио основну школу. Потом се уписао у петогодишњу Богословију Светог Арсенија у Сремским Карловцима коју је завршио 1976. године. Исте године је рукоположен у чин ђакона, потом презвитера. Данас се налази на дужности главног секретара Светог архијерејског синода.

Године 1999. уписао се на Духовну академију Светог Василија Острошког у Србињу – Фочи, на којој је дипломирао 2003. године, са оценом одличан 10, просечна оцена 9,33.

До сада је објавио осам књига које су имале по три, односно четири и пет издања, а књиге *Св. Исповедник Варнава* и *Етничко чишћење и културни геноцид на Косову и Метохији* преведене су на енглески језик. Објавио је шест верско-поучних мањих књига, као и радове у црквеним и другим часописима.

Учествовао је на трибинама у Београду, Панчеву, Ковину, Ваљеву, Нишу, Руми, Беочину, Сремским Карловцима, Идвору, Аранђеловцу итд, на теме: *Потреба*

веронауке данас; Вероучитељ као сведок истине; Веронаука је учење животу; Пастирски рад свештеника; Служба речи и пастирски рад Св. Исповедника Варнаве; Брак и безбрачност по Св. Ап. Павлу; Борба Св. Григорија Паламе са Варламом и његовим следбеницима; Светосавље је православље; Гордост, извор свих грехова; Рођење Христово – Божић, Празник љубави, мира и радости; Страдање Српске православне цркве од 1945 до 1985. год.

Исто тако, држао је предавања у Бостону, САД (*Делатна вера Михајла Пупина – Идворског*), у Портланду, САД (*Уношење у Диптих светих првог Србина који је рођен у Америци Светог Варнаве Епископа хвостанског*), у Бечу (*Смисао страдања за Истину*), у Келну (*Милостиви Самарјанин-Јеванђеље љубави*) и у Цириху (*Света тајна исповести и покајања и њена потреба данас*).

Књиге: 1. *Божић и божићњи обичаји*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 1998; 2. *Св. О. Николај*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 1998; 3. *Св. Велмуч. Георгије*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 1999; 4. *Велики часни пост*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 1999; 5. *Васкрсење Г. И. Христа-Васкрс*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 1999; 6. *Св. Јован Крститељ*, Издавачки фонд Архиепископије Београдско-карловачке, Београд, 2000; 7. *Христов Светосавац Михајло Пупин*, Информативно-издавачка установа Српске православне цркве, Београд, 2004; 8. *Свети Исповедник Варнава Епископ Хвостански*, Књижевно друштво Свети Сава, Београд, 2007.

Поред уже верских и теолошких текстова, Саво Јовић је објавио више текстова интердисциплинарног карактера у којима су укрштени теолошки, књижевни и образовни аспекти.

Докторска дисертација Сава Јовића *Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима* садржи 296 страница изворног текста, 9 страница литературе и извора, као и 4 странице прилога. Рад је замишљен и остварен у оквирима прихваћеног образложења пријављене теме и састоји се од увода, дванаест кључних поглавља, свако са потпоглављем „Наставни циљеви“ којим се повезује са наставним програмом, и закључка: 1. „Увод“ (1-28); 2. „Јеванђељски мотив о праштању као сили која је победила и преобразила свест епског јунака / Наставни циљеви“ (28-54); 3. „Јеванђељски мотив самарјанског милосрђа у епским народним песмама / Наставни циљеви“ (55-82); 4. „Прослављање Крсне Славе као јеванђељски мотив у епским песмама / Наставни циљеви“ (83-119); 5. „Методички приступ јеванђељском мотиву људског греха, казне, покајања и Божјег праштања у епским народним песмама / Наставни циљеви (120-150); 6. „Јеванђељски мотив правде и чувања себе од греха и вечне / Наставни циљеви“ (151-162); 7. „Јеванђељски мотив храма, као места где се сабира црква / Наставни циљеви“ (163-172); 8. „Јеванђељски мотиви: Тајне вечере, Евхаристије и Царства Божјег у различитим комадима косовских епских песама“ (172-

210); 9. „Методички приступ јеванђељском мотиву односа господара према робовима (слугама) у епским народним песмама / Наставни циљеви (211-211); 10. „Љубав према Богу и ближњем која се огледа кроз задужбинарство у епским народним песмама / Наставни циљеви“ (222-237); 11. „Црквени празници и светитељи као јеванђељски мотив у епским народним песмама / Наставни циљеви“ (238-253); 12. „Хришћанска вера православна и неодрицање од Христа као јеванђељски мотив у епским народним песмама / Наставни циљеви“ (254-261); 13. „Методички приступ литургијском значају у епским народним песмама / Наставни циљеви“ (262-288); 14. „Закључак“ (289-296). Следи 15. део „Литература“ (297-306, 141 библиографска јединица) и „Прилози: народне епске песме у школским програмима – табеларни приказ“ (307-3012). Дисертација садржи „Резиме“ и „Кључне речи“ дате су на српском и енглеском језику, био-библиографију кандидата, као и остала документа и изјаве у складу са прописима Универзитета у Београду.

2. Предмет и циљ дисертације

Дисертација Сава Јовића има за предмет свог истраживања испитивање и тумачење јеванђељских мотива у народној поезији. Кандидат је одабрао тему која до сада није била истраживана тако да, са пуно права, може да се каже да је ово заиста пионирски посао. Слојевитост епских народних песама и разноликост мотива којима обилују носећи у себи трагове различитих епоха захтевали су да свака од песама буде проучавана као самосвојно и непоновљиво дело које на свој посебан начин подстиче уметничке доживљаје, али и у контексту песама сличног тематско-мотивског круга. У исто време, било је неминовно успоставити везу између појединачне песме и историјских догађаја на које се односи. Таква узајамност обавезивала да се у приступу песмама има у виду колектив који их је стварао, особености његовог погледа на свет и вредности до којих је држао. Можда више од других мотива, јеванђељски мотиви указују на овај однос међузависности. С једне стране, можемо их видети у контексту преузимања књижевних мотива, а, с друге, њихово појављивање јесте веома погодно за везе са другим наставним предметима: Природом и друштвом, Музичком културом, Ликовном културом, Веронауком и Народном традицијом.

3. Основне претпоставке /хипотезе од којих се полазило у истраживању

У раду се пошло од претпоставке да је за методичку анализу наших народних песама веома важно испитати њен хришћански слој. Истраживачи су се до сада бавили превасходно митолошким слојем, што је и природно када је реч о народној књижевности. Будући да народна поезија, у Вуковој редакцији, долази после сјајнога средњег века, била је нужна претпоставка да ју је и ово време битно одредило. Кандидат је претпоставио да су основне јеванђељске теме, мотиви и морални захтеви уграђени у морална начела наше епске песме (Станислав Винавер је говорио да су наше народне песме наша јеванђеља) и помно их је испитивао у свих дванаест поглавља.

Наравно, у дисертацији су сагледавани у методичком кључу, сходно наставним циљевима и могућој прилагођености узрасту ученика.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У „Уводу“ кандидат одређује предмет дисертације и корпус књижевноуметничких текстова, народних епских песама. Циљ овога рада је анализа јеванђељских мотива и њихово књижевно и методичко тумачење. Док су пагански мотиви у народном песмама истраживани, почев од Веселина Чајкановића до Миодрага Поповића, хришћански су, делом и због идеолошких разлога били занемаривани. Они су из Библије, писмено, али, у још већој мери, усмено, стизали у наше народне песме и утицали на лепоту казивања и њихов морални смисао. Као што се за фреске и иконе, наглашава кандидат, каже да су Библија у сликама, тако и за наше епске песме се може са пуно права тврдити да су Библија у стиховима. „Овај рад јесте покушај да се споји оно што је у једном времену било раздвојено и докаже да је та раздвојеност неприродна и неодржива“.

У дисертацији докторанда мр Саве Јовића разматра се појава, улога, значење и значај јеванђељских мотива у народним епским песмама. Тематско-мотивски корпус, овде обрађен, појављује се као носећи интеграциони чинилац интерпретације одабраних дела народне епике, то јест као обједињујући чинилац њиховог тумачења. Будући да нема целовите анализе заступљености хришћанских елемената у српским народним песмама, ова дисертација је имала и уже стручну улогу: да се упоредо бави анализом књижевног текста и његовим методичким аспектима.

Докторанд је анализовао педесет једну песму са јеванђељским мотивима из Вукових књига народне епске поезије, укључив и све одговарајуће из наставног програма за основну школу. По први пут су у нас издвојене, пописане и анализоване песме са хришћанским мотивима. Сама ова чињеница, да не говоримо о другим аспектима, довољна је да оправда овај рад. Саво Јовић је издвојио дванаест битних мотива из Јеванђеља (отуда дванаест поглавља), почев од мотива праштања, милостивог Самарјанина, тј. безусловне помоћи ближњему без обзира ко је он и којој вери или народу припада, преко мотива прослављања крсне славе, саборне улоге храма, до мотива задужбинарства, оданости вери и литургијског утицаја на епске песме. Докторанд је веома пажљиво пратио како сви ови мотиви улазе у свет епске песме, како се преобликују, мењају свест епских јунака, а самим тим и слушалаца/читалаца епских народних песама. Многе наше песме, од „Бановић Страхиње“, преко „Находа Симеона“ до „Косовке девојке“ (заправо, свих педесет и једна песма), показале су се у новом светлу. Јовићеве анализе су нам осветлиле и оно што смо до сада осећали и фрагментарно знали: свет епских јунака, карактеристичан по физичкој снази, оружју, сјајној одећи и оклопима, моћним коњима, двобојима, у српској народној поезији прожет је духовношћу и служењем највишим етичким идеалима – и то је оно што нашу епику чини уметнички изузетно вредном и, истовремено, значајном за морално васпитање српскога народа. (Треба се подсетити речи Михајла Пупина, које се наводе у овој дисертацији, о епским песмама које је велики српски научник изговорио у

Америци, када је био изашао из епског света и када је, са дистанце, у потпуности могао да сагледа њихов значај и васпитну улогу.)

После ове дисертације наше разумевање епским песама, посредно и начина њиховог настанка, не може бити исто као пре ње. Али, њени резултати се још више тичу методичког приступа овом изузетно значајном жанру. Препознавање и разумевање сложених мотива из Јеванђеља у стиховима народних епских песама омогућава остваривање мноштва значајних наставних циљева, а пре свега доприноси развоју елемента васпитности и поузданом обликовању младог нараштаја у духу најбољих и најснажнијих етичких и хришћанских особина.

Докторанд континуирано указује на потребу повезивања ученичког знања о књижевности са знањима из многих других предметних области, у оквиру или ван школског програма, о чему је већ било речи.

Природа књижевноуметничког дела, његова поетика и естетика, полазиште су сваке ваљане наставне обраде. Зато је добро познавање књижевности и конкретног књижевног дела од пресудног значаја за успешност наставне обраде, за планирање наставних циљева и њихово достизање у интерпретативном процесу. Захваљујући темељном и широком познавању не само књижевности него теологије и философије, као и поседовању многих педагошких знања, кандидат Саво Јовић у поглављима свога рада допире и до интерпретативних дубина народне епике, мада му бављење књижевношћу није ужа струка.

Како ситуациона условљеност наставе књижевног дела подразумева: *радне околности* – дело, *ученика* (његово психо-емоционално искуство и рецепцијске способности), *наставника*, *услове рада*; *радну атмосферу* (при чему се почетна пажња обраћа на мотивисање ученика за читање, доживљавање и тумачење књижевноуметничког текста), као и *методичко обликовање*, у овој дисертацији посебна пажња посвећена је одабраном књижевноуметничком корпусу народне књижевности и његовим специфичностима везаним за насловну тему ове дисертације. Тако се у први план ставља и ученик који, вођен наставниковим пажљиво одабраним инструкцијама, а на основу анализа које је кандидат пажљиво осмислио, сазнаје више о народној епској поезији, али и о значењу и смислу Јеванђеља.

Већ опробани и успостављени приступи књижевном делу погодни су и за наставну праксу, али само кад имају одговарајућу научну компетентност и методолошку поузданост. Својом докторском дисертацијом кандидат показује како се, поред историјске, психолошке и феноменолошке, тумачење народне епске поезије може засновати на семиотичкој равни, уз разматрање јеванђељских мотива као знакова око којих се шире асоцијативни концентрични кругови порука и подука упућених слушаоцима/читаоцима.

Докторска дисертација Саве Јовића омогућава успостављање компаративног приступа у настави српског језика и књижевности; увођење различитих типова текстова у школску интерпретацију народне епике; погодује заснивању аналитичко-синтетичких

тумачења књижевноуметничких текстова, при чему се, пре свега, инсистира на ширењу ученичких сазнања о свету и на извођењу закључака о животу и људима, постављених на стубове јеванђељског милосрђа. Глас народног епског певача докторанд користи да развије мноштво значајних наставних циљева (образовних, васпитних и функционалних), притом не занемарујући ни оне естетске. У својим анализама пре свега полази од јеванђељских истина, а многа значајна запажања проналази, развија и образлаже у духу народне традиције, не заобилазећи ни вредности савременог доба у коме живимо.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Сава Јовића *Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима* стручно и методолошки је конципована у складу за важећим научним мерилима, а докторанд је показао да влада стручном и научном апаратуром, да поседује одговарајуће знање из литературе везано за знање књижевне, теолошке и методичке науке. Резултати ове дисертације су вишеструки, али издвојићемо три: *књижевни*: у раду су проучени хришћански / јеванђељски мотиви у нашој народној епској поезији, њихово преображавање у књижевности и утицај на слику епског света и карактер јунака; *методички*: заузимајући полазиште које почива на религијском доживљају света и хришћанском учењу, кандидат Саво Јовић у својој дисертацији доказује на који начин се знања о религији могу искористити на различитим нивоима обраде књижевноуметничког текста, конкретно народне епике, у школи; како истраживања обављена у овој дисертацији могу уградити у васпитне, образовне и функционалне програмске циљеве и, такође веома значајно, како се могу уградити у корелацију са другим предметима, почев од веронауке и познавања природе и друштва до народне традиције; *етички*: књижевност поседује знатну дубину у коју су унети памет и памћење читаве културе које се, читањем и разумевањем, надодаје на читаочеву појединачну памет и памћење и самим тим поседује огромну васпитну моћ која је докторанду била изузетно важна и коју је наглашавао током свих анализа.

Из свих ових разлога студија Сава Б. Јовића представља битан допринос методици разредне наставе и методици српског језика и књижевности уопште.

6. Закључак

На основу приказаног садржаја, прегледа и процене докторске дисертације *Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима* кандидата Сава Б. Јовића, чланови Комисије предлажу Наставно-научном већу Учитељског факултета у Београду да усвоји овај Извештај и препоручи Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду да овај рад прихвати и кандидата позове на усмену одбрану.

17. августа 2013. године

Чланови Комисије

др Александар Јовановић, ментор,
редовни професор Учитељског
факултета у Београду

др Драгомир Сандо, коментор,
редовни професор Православног
богословског факултета у Београду

др Петар Пијановић, председник
комисије, редовни професор
Учитељског факултета у Београду

др Вељко Банђур, члан комисије,
редовни професор Учитељског
факултета у Београду

др Зона Мркаљ, члан комисије,
ванредни професор Филолошког
факултета У Београду